

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.011.05.2017
P/17/107

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli P/17/107 – Realizacja zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców gmin wiejskich.

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

Kontrolerzy 1. Marian Dłucik, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/160/2017 z dnia 30 maja 2017 r.
2. Monika Kopczyk, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LKA/203/2017 z dnia 24 lipca 2017 r.

(dowód: akta kontroli str.1)

Jednostka
kontrolowana Urząd Gminy Włodowice¹

Kierownik jednostki
kontrolowanej Adam Szmukier, Wójt Gminy²

(dowód: akta kontroli str. 2)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W Urzędzie podejmowano skuteczne działania w celu zabezpieczenia interesów konsumentów – odbiorców wody wodociągowej, jednakże nadzór sprawowany nad jednostką organizacyjną Gminy, realizującą zadania w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę był niewystarczający.

Uzasadnienie
oceny ogólnej

W okresie objętym kontrolą (lata 2015–2016 i I kwartał 2017 r.) zapewniono funkcjonowanie komórki organizacyjnej Urzędu – Referatu Gospodarki Komunalnej oraz gminnej jednostki budżetowej – Zakładu Usług Komunalnych we Włodowicach³, którym przypisano obowiązki związane ze zbiorowym zaopatrzeniem w wodę mieszkańców Gminy. Zapewniono również uchwalenie przez Radę Gminy Włodowice⁴ regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków, prawidłowo określającego prawa i obowiązki Zakładu i odbiorców usług.

W Urzędzie podejmowano działania w celu zapewnienia środków na realizację inwestycji związanych z infrastrukturą wodociagową. W II półroczu 2015 r. oraz w 2016 r. zapewniono również środki na dopłaty do taryfowych cen za dostarczanie wody. W ramach nadzoru sprawowanego nad Zakładem nie zapewniono jednak, wypełnienia przez tę jednostkę obowiązku opracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych oraz niezwłocznego informowania Wójta o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych, w sytuacji wystąpienia okoliczności mogących spowodować zmianę

¹ Zwany dalej „Urzędem”.

² Od 2010 r., zwany dalej „Wójtem”.

³ Do dnia 31 grudnia 2016 r. jednostka ta, zwana dalej „Zakładem”, funkcjonowała jako Komunalny Zakład Budżetowy we Włodowicach.

⁴ Zwaną dalej „Radą Gminy”.

jakości wody (awarii). Pomimo niewykazania przez Zakład we wnioskach taryfowych kwot kosztów poniesionych w roku obrachunkowym poprzedzającym wprowadzenie nowych taryf, wnioski te zostały w Urzędzie pozytywnie zweryfikowane pod względem celowości ponoszenia tych kosztów.

W sytuacji niespełniania normy jakości wody pobieranej z jednego ujęcia, dotyczącej zawartości ołowiu, uzyskano zgodę właściwych organów na odstępstwo od dopuszczalnej wartości tego parametru, podejmując jednocześnie działania zmierzające do wybudowania studni, które jednakże nie przyniosły oczekiwanego rezultatu. W związku z powyższym od połowy 2015 r. Zakład zapewniał mieszkańcom wodę o odpowiedniej jakości poprzez jej hurtowy zakup. Na bieżąco realizowano również obowiązki informacyjne wobec konsumentów wody.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały w szczególności na tym, że:

- nie zapewniono, w ramach nadzoru sprawowanego nad Zakładem, realizacji przez tę jednostkę obowiązku określonego w art. 21 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków⁵, tj. opracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych;
- pomimo niewykazania przez Zakład we wnioskach taryfowych (wraz z wymaganymi załącznikami), kwot kosztów poniesionych w roku obrachunkowym poprzedzającym wprowadzenie nowych taryf, co jest wymagane we wzorze zestawienia (tabela C *Ustalenie poziomu niezbędnych przychodów*), zawartym w załączniku do rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określenia taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków⁶, wnioski taryfowe zostały w Urzędzie pozytywnie zweryfikowane pod względem celowości ponoszenia tych kosztów;
- nie zapewniono, w ramach nadzoru sprawowanego nad Zakładem, niezwłocznego informowania Wójta o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych, w sytuacji wystąpienia okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody (awarii), tj. wymogu określonego w § 4 pkt. 6 lit. b w zw. z pkt 1 lit. c rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z dnia 29 marca 2007 r.⁷ i § 5 pkt. 7 lit. b w zw. z pkt 1 lit. c rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z dnia 13 listopada 2015 r.⁸

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków

Opis stanu faktycznego

1.1. Gminę Włodowice o powierzchni 7 629 ha (76,0 km²) zamieszkiwało (według stanu na 31 marca 2017 r.) 5 246 mieszkańców, którzy w 99,8% korzystali z podłączenia do sieci wodociągowej rozdzielczej o długości 56,4 km.

(dowód: akta kontroli, str. 3-8b)

⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 328, zwanej dalej „ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę”.

⁶ Dz. U. Nr 127 poz. 886 ze zm., zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie taryf”.

⁷ Dz.U. Nr 61 poz. 417 ze zm., zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie jakości wody z 2007 r.”

⁸ Dz.U. poz. 1989, zwanego dalej „rozporządzeniem w sprawie jakości wody z 2015 r.”

Zadanie zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców Gminy w wodę realizował Zakład (gminna jednostka organizacyjna, działająca do 31 grudnia 2016 r. w formie zakładu budżetowego, a od 1 stycznia 2017 r. – w formie jednostki budżetowej).

Według regulaminu organizacyjnego Urzędu⁹, nadzór nad gminnymi jednostkami organizacyjnymi winien sprawować Wójt, a prowadzenie spraw związanych z zaopatrzeniem wsi w wodę oraz prowadzenie rejestru wodociągów i przyłączy wodociagowych należało do zadań Referatu Gospodarki Komunalnej. Zadania te zostały uwzględnione w zakresie czynności Inspektora ds. Gospodarki Komunalnej, zatrudnionej w ww. komórce organizacyjnej Urzędu.

(dowód: akta kontroli, str. 9-43)

Gmina, 2 stycznia 2017 r. przekazała Zakładowi w nieodpłatne administrowanie (korzystanie i pobieranie pożytków) na czas nieokreślony, sieć wodociagową i kanalizacyjną wraz z przyłączami (o wartości początkowej odpowiednio 5.108,7 tys. zł i 3.228,5 tys. zł.). Zakład jako administrator, został zobowiązany m.in. do eksploatawania sieci z zachowaniem wymaganej niezawodności i należytej jakości dostarczanej wody, utrzymania sieci w należyłym stanie technicznym, monitorowania potrzeb w zakresie jej rozbudowy, zawierania umów o przyłączenie do sieci, zapewnienie należytego zarządzania przepływem wody, eksploatawania sieci z zachowaniem wymaganej niezawodności i należytej jakości dostarczanej wody.

Do realizacji zadania zbiorowego zaopatrzenia w wodę służyły przewody wodociagowe rozdzielcze o długości 56,4 km, dziewięć zbiorników wyrównawczych oraz cztery ujęcia wody (w Parkoszowicach, Rzędkowicach, Zdowie i Hucisku), w tym jedno (w Parkoszowicach) wyłączone z eksploatacji w połowie 2015 r.

(dowód: akta kontroli, str. 21-25, 44-49)

1.2. Przedłożony przez Zakład projekt regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na obszarze Gminy został zweryfikowany przez pracowników Referatu Gospodarki Komunalnej, Handlu i Usług, a jego kierownik pismem z dnia 19 października 2015 r. poinformowała Wójta, że nie wnosi uwag.

(dowód: akta kontroli, str. 50a)

Rada Gminy uchwaliła regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków 29 grudnia 2005 r.¹⁰ Określono w nim prawa i obowiązki Zakładu oraz odbiorców usług, w tym elementy wymienione w art. 19 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę.

(dowód: akta kontroli, str. 50-58)

Urząd był organizacyjnie przygotowany do wykonywania zadania zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców Gminy. Zapewniono funkcjonowanie komórki organizacyjnej Urzędu oraz gminnej jednostki organizacyjnej (Zakładu), którym przypisano obowiązki w powyższym zakresie. Poprawnie zweryfikowano sporządzony przez tę jednostkę regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków na obszarze Gminy, pod kątem prawidłowości określenia praw i obowiązków Zakładu oraz odbiorców usług.

Ocena cząstkowa

⁹ Zarządzenie Nr 38/2005 Wójta Gminy Włodowice z dnia 23 grudnia 2005 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy Włodowice.

¹⁰ Uchwała Nr 216/XXVII/2005 Rady Gminy Włodowice z dnia 29 grudnia 2005 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Włodowice.

2. Zatwierdzanie taryf w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę

Opis stanu faktycznego

2.1. W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Włodowice*¹¹ podano: „Wszystkie miejscowości w gminie są zwodociągowane. Odbiorcy są obsługiwani poprzez sieć wodociągów wiejskich i grupowych...”

(dowód: akta kontroli, str. 59-66)

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych miejscowości wchodzących w skład Gminy, podano: „...ustala się zaopatrzenie w wodę wszystkich odbiorców z sieci wodociągowej...” oraz „... zatwierdzone zasoby wody pokrywają obecnie w całości potrzeby gminy i posiadają zagwarantowane rezerwy dla założonego w planie rozwoju funkcji mieszkaniowych i usługowych...”.

(dowód: akta kontroli, str. 67-88)

W dokumencie *Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska na lata 2015–2018 z perspektywą na lata 2019–2022 dla Gminy Włodowice*¹² określono m.in. cele i kierunki działań w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych oraz zasobów wodnych, takie jak: „...ochrona jakości i ilości wód oraz racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych, zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie dostarczania odpowiedniej ilości i jakości wody pitnej, dążenie do relatywnego zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych, przemyśle i usługach, kontynuowanie instalacji wodomierzy w gospodarstwach domowych, kształtowanie wiadomości ekologicznej na temat zasad korzystania z zasobów środowiska wodnego”.

(dowód: akta kontroli, str. 89-96)

Radni Gminy zgłaszali w okresie objętym kontrolą potrzeby wspólnoty mieszkańców w zakresie infrastruktury wodociągowej. Zwracali uwagę m.in. na problemy związane z niskim ciśnieniem wody i budową zbiorników wyrównawczych w Hucisku, wymianą wodociągów w Górze Włodowskiej, Włodowicach, Rudnikach, Hucisku oraz Morsku, jakością wody na terenie Gminy, awariami wodociągu w Górze Włodowskiej, budową własnego ujęcia wody dla mieszkańców Gminy.

(dowód: akta kontroli, str. 97-197)

W okresie objętym kontrolą Zakład zrealizował następujące zadania dotyczące przedsięwzięć inwestycyjnych:

- w 2015 r. – wybudowanie wodociągu w Górze Włodowskiej (ul. Poprzeczna); podjęcie działań w celu budowy ujęć wody w Parkoszowicach (w tym wykonanie odwiertu) i Rudnikach; opracowanie dokumentacji projektowej, dotyczącej budowy wodociągów w Morsku (ul. Skalna, ul. Skarżycka, ul. Turystyczna) i Rudnikach (ul. Lipowa, ul. Klonowa, ul. Krótka, ul. Kamienna);

¹¹ Uchwała Nr 216/XXIX/02 Rady Gminy Włodowice z dnia 30 sierpnia 2002 r. w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Włodowice.

¹² Uchwała Nr 123/XV/2016 Rady Gminy Włodowice z dnia 30 sierpnia 2016 r. w sprawie uchwalenia Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Włodowice na lata 2015–2018 z perspektywą na lata 2019–2022 wraz z Prognozą Oddziaływania na Środowisko dla Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Włodowice na lata 2015–2018 z perspektywą na lata 2019–2022 dla Gminy Włodowice.

- w 2016 r. – opracowanie dokumentacji projektowej, dotyczącej budowy/modernizacji zbiorników wyrównawczych wody w Hucisku.

W Urzędzie podjęto działania w celu sfinansowania powyższych inwestycji, tj.

- w uchwale budżetowej na 2015 r. na inwestycje realizowane przez Zakład przewidziano dotację celową w kwocie 955,0 tys. zł, którą w trakcie roku zmniejszono do 391,7 tys. zł (Zakład wykorzystał 377,8 tys. zł), a w uchwale budżetowej na 2016 r. – dotację celową w kwocie 4.792,7 tys. zł, którą w trakcie roku zmniejszono do 30,1 tys. zł (Zakład wykorzystał 24,5 tys. zł);
- w lutym 2017 r. złożono w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Śląskiego wnioski o dofinansowanie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020¹³ przebudowy wodociągu we Włodowicach (ul. Krakowska, ul. Zamkowa, ul. Sobieskiego, ul. Poleskiego) i w Parkoszowicach (ul. Krakowska, ul. Morska, ul. Wiejska)¹⁴, dla której Zakład uzyskał dokumentację projektową w 2012 r. oraz ww. budowy wodociągu w Morsku¹⁵;
- w maju i czerwcu 2017 r. złożono w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach¹⁶ wnioski o przyznanie pożyczki preferencyjnej na sfinansowanie odpowiednio ww. budowy/modernizacji zbiorników wyrównawczych wody w Hucisku¹⁷ oraz budowy wodociągu w Rudnikach¹⁸.

Ponadto, w kwietniu i maju 2017 r. w Urzędzie przeprowadzono i rozstrzygnięto postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego na opracowanie dokumentacji projektowej (projektu budowlanego, przedmiaru robót, specyfikacji technicznej wykonania i odbioru robót budowlanych, kosztorysu inwestorskiego) dla przebudowy wodociągu w Rudnikach (od ul. Pomowskiej do ul. Szkolnej) oraz podpisano stosowną umowę o wartości 10,0 tys. zł brutto.

(dowód: akta kontroli, str. 198-200, 365-391, 405-406)

Powyższe inwestycje nie zostały ujęte w wieloletnim planie rozwoju i modernizacji urzędzeń wodociągowych, z uwagi na nieopracowanie tego planu przez Zakład (co opisano poniżej w sekcji *Ustalona nieprawidłowość*).

(dowód: akt kontroli, str. 201-205)

2.2. Zakład przedstawił Wójtowi trzy wnioski taryfowe obejmujące kontrolowany okres, sporządzone, zgodnie z art. 20 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, na jeden rok:

- 21 stycznia 2014 r. – na okres od kwietnia 2014 r. do marca 2015 r.;
- 21 kwietnia 2015 r. – na okres od lipca 2015 r. do czerwca 2016 r.;
- 21 października 2016 r. – na okres od stycznia do grudnia 2017 r.

¹³ Zwanego dalej „PROW”.

¹⁴ Dofinansowanie PROW w wysokości 1 117,0 tys. zł, przy całkowitym koszcie realizacji zadania – 2 159,2 tys. zł netto.

¹⁵ Dofinansowanie PROW w wysokości 883,0 tys. zł, przy całkowitym koszcie realizacji zadania – 1 706,8 tys. zł netto.

¹⁶ Zwanym dalej „WFOŚiGW”.

¹⁷ Pożyczka preferencyjna w wysokości 454,9 tys. zł, przy całkowitym koszcie realizacji zadania – 540,0 tys. zł netto.

¹⁸ Pożyczka preferencyjna w wysokości 794,1 tys. zł, przy całkowitym koszcie realizacji zadania – 1 034,4 tys. zł netto.

Rada Gminy podjęła uchwały o zatwierdzeniu taryf na powyższe okresy w terminie określonym w art. 24 ust. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę (45 dni od dnia złożenia wniosku o zatwierdzenie taryf)¹⁹. Ponadto, stosownie do art. 24 ust. 9a ww. ustawy, na wniosek Zakładu, Rada Gminy podjęła dwie uchwały w sprawie przedłużenia czasu obowiązywania dotychczasowych taryf o trzy i sześć miesięcy (odpowiednio na okresy od kwietnia do czerwca 2015 r.²⁰ oraz od lipca do grudnia 2016 r.²¹). Przedłużenia te uzasadniono uzyskaniem przez Zakład przychodów wystarczających na pokrycie kosztów działalności, przy utrzymaniu taryf na dotychczasowym poziomie.

(dowód: akta kontroli, str. 237-239, 275-277, 324-329)

Do każdego wniosku Zakład załączył w szczególności uzasadnienie oraz zestawienia wskazane w § 19 ust. 3 pkt 4 rozporządzenia w sprawie taryf. Wójt, w każdym przypadku złożył pisemne oświadczenie, że dany wniosek został zweryfikowany zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, w oparciu o rozporządzenie w sprawie taryf oraz że został on sporządzony zgodnie z przepisami ww. ustawy, a poniesienie przedstawionych kosztów jest celowe. We wnioskach taryfowych, jak również załączonych do nich dokumentach, o których mowa powyżej, nie ujęto jednakże kwot kosztów poniesionych w roku obrachunkowym poprzedzającym wprowadzenie nowych taryf (co opisano poniżej w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*).

(dowód: akta kontroli, str. 206-321)

Z analiz przeprowadzonych w Urzędzie w dniach 24 stycznia 2014 r. i 28 kwietnia 2015 r. wynikało, że w okresach od kwietnia 2014 r. do marca 2015 r. i od lipca 2015 r. do czerwca 2016 r., wydatki gospodarstw domowych związanych z zakupem wody będą wynosiły odpowiednio 45,11 zł i 47,92 zł, a ich udział w dochodach tych gospodarstw – 1,22% i 1,27%.

(dowód: akta kontroli, str. 322-323)

W powyższych trzech okresach taryfowych cena netto za dostarczoną wodę wyniosła odpowiednio 4,40 zł, 5,53 zł i 4,41 zł (4,75 zł, 5,97 zł i 4,76 zł brutto) za 1 m³, a stawka opłaty abonamentowej – odpowiednio 4,64 zł, 4,75 zł i 4,87 (5,01 zł, 5,13 zł i 5,25 zł) za odbiorcę na miesiąc.

Stosownie do art. 24 ust. 6 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, Rada Gminy podjęła uchwały²² o dopłacie do ceny za 1 m³: 0,49 zł w II półroczu 2015 r., 0,53 zł w I półroczu 2016 r. i 0,40 zł w II półroczu 2016 r. Środki z tego tytułu w kwocie

¹⁹ Uchwały Rady Gminy Włodowice: Nr 268/XXXIII/2014 z dnia 27 lutego 2014 r.; Nr 42/VI/2015z dnia 28 maja 2015 r.; Nr 140/XVII/2016 z dnia 25 listopada 2016 r.

²⁰ Uchwała Rady Gminy Włodowice Nr 25/IV/2015 z dnia 17 lutego 2015 r.

²¹ Uchwała Rady Gminy Włodowice Nr 112/XIV/2016 z dnia 15 czerwca 2016 r.

²² Uchwała Nr 14/III/2014 Rady Gminy Włodowice z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie ustalenia stawek dotacji przedmiotowych dla Komunalnego Zakładu Budżetowego we Włodowicach na 2015 r.

Uchwała Nr 36/V/2015 Rady Gminy Włodowice z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie zmiany uchwały Nr 14/III/2014 Rady Gminy Włodowice z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie ustalenia stawek dotacji przedmiotowych dla Komunalnego Zakładu Budżetowego we Włodowicach na 2015 r.

Uchwała Nr 41/VI/2015 Rady Gminy Włodowice z dnia 28 maja 2015 r. w sprawie zmiany uchwały Nr 14/III/2014 Rady Gminy Włodowice z dnia 30 grudnia 2014 r. w sprawie ustalenia stawek dotacji przedmiotowych dla Komunalnego Zakładu Budżetowego we Włodowicach na 2015 r.

Uchwała Nr 80/XI/2015 Rady Gminy Włodowice z dnia 21 grudnia 2015 r. w sprawie ustalenia stawek dotacji przedmiotowych dla Komunalnego Zakładu Budżetowego we Włodowicach na 2016 r.

odpowiednio 47,1 tys. zł i 89,3 tys. zł przekazano na rachunek Zakładu. W latach 2015–2016 udział środków z tytułu dopłat w wydatkach Gminy wynosił odpowiednio 0,4% i 0,6%.

(dowód: akta kontroli, str. 330-363)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W ramach nadzoru sprawowanego nad Zakładem, nie zapewniono realizacji przez tę jednostkę obowiązku określonego w art. 21 ust. 1 i 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, tj. opracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych (spełniającego warunki określone w art. 21 ust. 2-3 ww. ustawy) oraz przedłożenia go Wójtowi, w sytuacji gdy:

- z art. 21 ust. 7 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę wynika, że powyższe obowiązki nie muszą być realizowane tylko w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo nie planuje budowy urządzeń wodociągowych lub kanalizacyjnych;
- Zakład w okresie objętym kontrolą wybudował wodociąg w Górze Włodowskiej, jak również podjął działania przygotowawcze w celu realizacji budowy wodociągów, zbiorników wyrównawczych i ujęć wody w innych miejscowościach, co opisano powyżej w pkt 2.1.

(dowód: akta kontroli str. 198-200, 203, 221, 255, 294, 369-370, 386, 561-573)

Wójt wyjaśnił: „...Nie jest określone czy obowiązek opracowania takiego planu istnieje w przypadku przedsiębiorstwa, które nie prowadzi rozwoju, a zajmuje się tylko modernizacją. Komunalny Zakład Budżetowy we Włodowicach nie prowadził rozwoju urządzeń wodociągowych, które prowadziłyby do zwiększenia sieci wodociągowej, ale prowadził działania modernizacyjne, polegające na zastąpieniu istniejących stalowych wodociągów na wykonane z rur PE wraz z przepięciem istniejących przyłączy wodociągowych. Nazwa zadania czy to budowa czy przebudowa jest tylko nazwą, natomiast zakres prac określony jest w projekcie budowlanym i zawiera również [...] likwidację starego wodociągu. W takim przypadku sieć wodociągowa nie zwiększa swojej długości, czyli nie można tutaj mówić o rozwoju sieci wodociągowej. W przypadku budowy studni głębinowej w Parkoszowicach jest to projekt techniczny odwiertu i wykonanie odwiertu. Odwiert nie jest urządzeniem wodociagowym. Może nim być dopiero po uzyskaniu odpowiedniej wydajności i jakości wody, zatwierdzonych zasobów oraz wykonania uzbrojenia i obudowy. Wykonanie projektu technicznego i samego odwiertu podlega przepisom prawa górniczego i geologicznego a nie prawa budowlanego. Ponieważ wydajność odwiertu nie przyniosła spodziewanej wydajności i jakości wody, na tym etapie roboty zakończono. W przypadku budowy ujęcia wody w Rudnikach realizowany był projekt techniczny odwiertu w oparciu o prawo górnicze i na etapie projektu zostało to zakończone. W przypadku budowy jednego i modernizacji drugiego zbiornika wyrównawczego w Hucisku, to decyzja budowy zapadła w trakcie 2015 r., a nie była wiadoma w dniu składania taryfy na okres 01.07.2015r. - 30.06.2016 r. stąd KZB nie miał obowiązku załączenia do taryfy opracowanego planu”.

(dowód: akta kontroli str. 548, 551-552)

NIK zwraca uwagę, że wydatki na zadania przywołane w wyjaśnieniach Wójta zostały zaksięgowane na koncie 080 Środki trwałe w budowie (inwestycje). Zgodnie

natomiast z art. 21 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, wieloletni planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych określa w szczególności: planowany zakres usług wodociagowo-kanalizacyjnych; przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach; przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz wprowadzanie ścieków; nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach; sposoby finansowania planowanych inwestycji. Z powyższego przepisu nie wynika, iż za przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne należy uznać tylko takie, w wyniku których zwiększa się długość sieci wodociagowej. Zdaniem NIK, do przedsięwzięć tych należą wszelkiego rodzaju inwestycje polepszające (poprzez budowę, przebudowę, modernizację) stan infrastruktury służącej do zaopatrywania mieszkańców Gminy w wodę lub do odprowadzania ścieków. NIK zwraca uwagę, że sporządzenie projektu technicznego odwiertu, jak i wykonanie odwiertu są standardowymi działaniami w ramach inwestycji polegającej na budowie ujęcia wody stanowiącej, zdaniem NIK, przedsięwzięcie rozwojowo-modernizacyjne i bez znaczeniu jest tutaj fakt, że działania te są wykonywane na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo górnicze i geologiczne²³. W związku z powyższym Zakład winien opracować wieloletni planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych, który może być modyfikowany w sytuacji pojawienia się okoliczności przemawiających za odstępieniem od realizacji inwestycji (jak w przypadku budowy ujęcia wody w Parkoszowicach) lub pojawienia się nowych potrzeb inwestycyjnych.

2. Wójt, do każdego z trzech wniosków taryfowych, obejmujących kontrolowany okres, złożył pisemne oświadczenie, że dany wniosek został zweryfikowany zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, w oparciu o rozporządzenie w sprawie taryf oraz, że został on sporządzony zgodnie z przepisami ww. ustawy, a poniesienie przedstawionych kosztów jest celowe, pomimo że we wnioskach tych (wraz z załącznikami, o których mowa w § 19 rozporządzenia w sprawie taryf) Zakład nie ujął kwot poniesionych kosztów, w sytuacji gdy:

- zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, wójt (burmistrz, prezydent miasta) sprawdza, czy taryfy i plan zostały opracowane zgodnie z przepisami ustawy i weryfikuje koszty, o których mowa w art. 20 ust. 4 pkt 1, pod względem celowości ich ponoszenia;
- w myśl art. 20 ust. 4 pkt 1 w związku z art. 20 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, przedsiębiorstwa wodociagowo-kanalizacyjne ustalają niezbędne przychody (na podstawie których określana jest taryfa), uwzględniając koszty związane ze świadczeniem usług, poniesione w poprzednim roku obrachunkowym, ustalone na podstawie ewidencji księgowej, z uwzględnieniem planowanych zmian tych kosztów w roku obowiązywania taryfy;
- tytuły tych kosztów są wyszczególnione w § 6 rozporządzenia w sprawie taryf (w szczególności eksploatacja i utrzymanie, zakup wody, spłata rat kapitałowych ponad wartość amortyzacji lub umorzenia, spłata odsetek od zaciągniętych kredytów i pożyczek, należności nieregularne), a pojęcie roku obrachunkowego poprzedzającego wprowadzenie nowych taryf zostało wyjaśnione w § 2 pkt 7 rozporządzenia w sprawie taryf, jako 12 kolejnych pełnych miesięcy poprzedzających nie więcej niż 2 miesiące dzień złożenia wniosku;

²³ Dz. U. z 2016 r., poz. 1131 ze zm.

- zgodnie z § 19 ust. 3 pkt 4 rozporządzenia w sprawie taryf, do uzasadnienia wniosku o zatwierdzenie taryf, dołącza się tabele (według wzorów określonych w załączniku do ww. rozporządzenia) będące szczegółową kalkulacją cen i stawek opłat, w tym tabelę C *Ustalenie poziomu niezbędnych przychodów*, w której (w kol. 2 wiersz 1) winny być ujęte m.in. kwoty kosztów zaopatrzenia w wodę poniesione przez Zakład w roku obrachunkowym poprzedzającym wprowadzenie nowych taryf.

W tabeli C *Ustalenie poziomu niezbędnych przychodów* (kol. 2 wiersz 1) ujęto zamiast kosztów poniesionych przez Zakład w roku obrachunkowym poprzedzającym wprowadzenie nowych taryf, koszty planowane na poprzedni okres taryfowy, ujęte w poprzednim wniosku taryfowym.

(dowód: akta kontroli str. 206-321)

Wójt wyjaśnił, że Zakład, sporządzając taryfę za zbiorowe zaopatrzenie w wodę, do weryfikacji kosztów przedkładał każdorazowo zestawienia obrotów i sald, za okresy na podstawie których zostały obliczone taryfy oraz przedstawiał przewidywane dodatkowe koszty w roku obowiązywania taryf.

(dowód: akta kontroli str. 578-579, 581-582)

NIK zwraca uwagę, że pisemne oświadczenia Wójta, o których mowa powyżej, dotyczą wyłącznie wniosków taryfowych (wraz z załącznikami, o których mowa w § 19 rozporządzenia w sprawie taryf) i nie zawarto w nich wzmianki o weryfikowaniu innych dokumentów.

Ocena cząstkowa

W Urzędzie podejmowano działania mające na celu budowę urządzeń wodociagowych, polegające przede wszystkim na pozyskiwaniu na ten cel środków finansowych. Zapewniono również środki na dopłaty do taryfowych cen za dostarczanie wody, co w znacznej mierze zmniejszyło wydatki konsumentów na tę usługę. W ramach nadzoru sprawowanego nad Zakładem, nie zapewniono jednak wypełnienia przez tę jednostkę obowiązku opracowania wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i urządzeń kanalizacyjnych. Wnioski taryfowe sporządzone przez Zakład zostały zweryfikowane pozytywnie, pomimo nieujęcia w nich danych niezbędnych do dokonania takiej oceny.

3. Nadzór nad zbiorowym zaopatrzeniem w wodę

Opis stanu faktycznego

3.1. W Urzędzie posiadano następujące dane o strukturze wiekowej i materiałowej sieci wodociagowej (stan na koniec pierwszego kwartału 2017 r.):

- 23,3 km (z tego 11,6 km z PE i 11,7 km z PCW) do 20 lat;
- 8,9 km (z tego 1,7 km z PE i 7,2 km z PCW) od 21 do 30 lat;
- 4,4 km (z PCW) od 31 do 40 lat;
- 6,0 km (ze stali) od 41 do 50 lat;
- 13,8 km (z tego 8,5 km ze stali i 5,3 km z żeliwa szarego) od 51 do 60 lat.

(dowód: akta kontroli, str. 364)

W Urzędzie nie posiadano dokumentów zawierających informacje czy w Zakładzie wykonywano kontrole stanu technicznego obiektów budowlanych infrastruktury wodociagowej (o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r.

Prawo budowlane²⁴) oraz kontrole bezpiecznego użytkowania tych obiektów (o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy).

W sprawie monitoringu natężenia przepływu, ciśnienia i wycieków wody w sieci wodociągowej Wójt wyjaśnił, że monitoring w tym zakresie nie jest prowadzony (Gmina nie posiada monitoringu automatycznego sieci wodociągowej).

(dowód: akta kontroli, str. 201-205)

W przekazywanych Wójtowi rocznych sprawozdaniach z działalności Zakładu oraz w sprawozdaniach z wykonania jego planu finansowego zamieszczono wartości procentowe strat wody i wody zużytej na cele technologiczne (łącznie). W latach 2014–2016 wartości te wyniosły odpowiednio 48,1% (wzrost o 1,3% w stosunku do roku poprzedniego), 44,7% (spadek o 2,1% w stosunku do roku poprzedniego) i 39,9% (spadek o 4,7% w stosunku do roku poprzedniego).

Wójt wyjaśnił: „*Nie przeprowadzono ekonomicznego rachunku oszczędzania wody na sieci, tzn. nie określono minimalnego docelowego poziomu wycieków z sieci wodociągowej, do jakiego powinny być ograniczone straty wody w sieci przy najniższych kosztach eksploatacyjnych z uwagi na brak monitoringu sieci, dostarczającego szczegółowe dane do takiej analizy*”.

(dowód: akta kontroli, str. 201-205, 365-404)

W latach 2015–2017 (I kwartał) Zakład zgłosił odpowiednio 71²⁵, 44²⁶ i 27²⁷ awarii. Najczęstszymi przyczynami awarii były: korozja rur, rozszczelnienie na łączeniach rur żeliwnych i PCV, uszkodzenia hydrantów i zasów oraz rozmrożenie wodomierzy a ich skutkiem były krótkotrwałe przerwy w dostawie wody.

(dowód: akta kontroli, str. 407-413)

Wójt wyjaśnił, że na terenie Gminy nie wystąpiły przypadki długotrwałej, wynoszącej ponad dobę, przerwy w dostawie wody, spowodowanej awarią sieci wodociągowej.

(dowód: akta kontroli, str. 201-205)

W sprawie innych niż awaria powodów braku wody lub niedostatecznego jej ciśnienia w sieci Wójt wyjaśnił m.in.: „*Okresowo w miesiącach maj – wrzesień w miejscowości Hucisko występują spadki ciśnienia wody spowodowane zwiększonym jej poborem i małą pojemnością zbiornika wyrównawczego o poj. 50 m³. W związku z powyższym w 2016 roku została podjęta decyzja o wykonaniu projektu budowy dwóch nowych zbiorników o pojemności po 75 m³ każdy. W 2017 roku został złożony wniosek do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach o udzielenie pożyczki na realizację tej inwestycji. Obecnie oczekujemy na pozytywne rozpatrzenie tego wniosku*”.

(dowód: akta kontroli, str. 201-205)

W okresie objętym kontrolą, w celu zmniejszenia awaryjności i skrócenia czasu usuwania awarii oraz ograniczenia strat wody w sieci wodociągowej, w Urzędzie

²⁴ Dz.U. z 2017 r. poz. 1332.

²⁵ 24 awarie rur wodociągowych, 23 awarie połączeń przewodów wodociągowych, sześć awarii zasuw, cztery awarie hydrantów oraz po siedem awarii wodomierzy i innych urządzeń wodociągowych.

²⁶ 20 awarii rur wodociągowych, 16 awarii połączeń przewodów wodociągowych oraz po dwie awarie zasuw, hydrantów, wodomierzy i innych urządzeń wodociągowych.

²⁷ 4 awarie rur wodociągowych, 5 awarii połączeń przewodów wodociągowych, po trzy awarie zasuw i hydrantów, osiem awarii wodomierzy oraz cztery awarie innych urządzeń wodociągowych.

podejmowano działania w celu sfinansowania inwestycji (w szczególności budowy wodociągów i zbiorników wyrównawczych), co opisano powyżej w pkt 2.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(dowód: akta kontroli, str. 198-200, 405-406)

Wójt wyjaśnił: „Współpraca z ZUK, polegała na wspólnym typowaniu kolejności wymiany odcinków sieci najbardziej zużytych technicznie, najbardziej awaryjnych. Trudności to ograniczone możliwości finansowe Gminy związane z szerokim zakresem potrzeb związanych z wymianami wodociągów, które są bardzo kosztowne”.

(dowód: akta kontroli str. 201-205)

3.2. W sprawie informacji o liczbie, częstotliwości i miejscach poboru wody do badań Wójt wyjaśnił „Dane takie są dostępne w siedzibie ZUK. ZUK w uzgodnieniu z PPIS określa miejsca poboru próbek wody z ujęć i na sieci oraz częstotliwość ich poboru. Harmonogram poboru próbek wody na każdy rok przekazywany jest przez PPIS do ZUK”.

(dowód: akta kontroli, str. 201-205)

W sprawie prowadzenia przez Zakład monitoringu substancji promieniotwórczych w wodzie, Wójt wyjaśnił, że z informacji przekazanych mu ustnie przez Dyrektora Zakładu wynika, iż w dniu 12 maja 2017 r. laboratorium, zgodnie z zawartą umową, pobrało próbki do badania substancji promieniotwórczych w zakresie parametrów Radon Rn-222, Ra – 226, Ra – 228 i Tryt H3, a przewidywany termin wykonania analizy to 15 września 2017 r.

(dowód: akta kontroli, str. 201-205)

W złożonych wyjaśnieniach Wójt Gminy stwierdził, że w latach 2015–2017 (I kwartał) nie wystąpiły okoliczności mogące spowodować zmianę jakości wody wodociągowej, szczególnie jej pogorszenie.

(dowód: akta kontroli, str. 201-205)

W dniach 23 marca 2016 r. i 13 lutego 2017 r. Wójt otrzymał okresowe oceny jakości wody odpowiednio za 2015 r. i 2016 r., wydane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zawierciu²⁸. W pierwszej z nich, wodę z ujęć w Rzędkowicach, Zdowie i Hucisku PPIS ocenił jako przydatną do spożycia, a wodę z ujęcia w Parkoszowicach (studnia nr 4) – jako przydatną do spożycia na warunkach przyznanego odstępstwa od dopuszczalnej wartości parametru zawartości ołowiu. W drugiej, ocenił wodę z ujęć w Rzędkowicach, Zdowie i Hucisku oraz z ujęcia w Parkoszowicach (administrowanego przez Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zawierciu – studnia nr 2 i 3), jako przydatną do spożycia.

(dowód: akta kontroli, str. 457-459, 463-466)

Ponadto, w 2016 r. Wójt otrzymał od PPIS osiem ocen jakości wody, wydanych na podstawie sprawozdań z wyników badań wody zleconych przez Zakład. W siedmiu przypadkach stwierdzono przydatność wody do spożycia, a w jednym przypadku – brak przydatności wody do spożycia (spowodowany bakteriami grupy coli w wodzie z ujęcia w Zdowie, co opisano poniżej w pkt c).

(dowód: akta kontroli, str. 626)

²⁸ Zwanego dalej „PPIS”.

W związku z przekroczeniem w wodzie pochodzącej z ujęcia w Parkoszowicach (studnia nr 4, zaopatrująca w wodę mieszkańców Parkoszowic, Morska, Włodowic, Góry Włodowskiej, Rudnik, Skalki i Kopanin) dopuszczalnej wartości stężenia ołowiu (10 µg/l), PPIS wydał 2 kwietnia 2014 r. zgodę na odstępstwo od tej wartości (jednak nie więcej niż 50 µg/l) na okres do 31 marca 2015 r.²⁹ W dniu 27 marca 2015 r. Śląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny³⁰ wydał drugą zgodę na odstępstwo od dopuszczalnej wartości parametru stężenia ołowiu, na okres od 1 kwietnia 2015 r. do 1 października 2016 r.

Podjęte przez Urząd i Zakład działania naprawcze zmierzały początkowo do pozyskania nowego ujęcia wody, tj.:

- nieeksploatowanej studni nr 5 w Parkoszowicach – w 2014 r. przeprowadzono prace potwierdzające odpowiednią jakość wody i wydajność studni, jednakże jej właściciel (Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zawierciu) nie zgodził się na sprzedaż lub wydzierżawienie tego obiektu na okres co najmniej 10 lat;
- wybudowania własnego ujęcia wód podziemnych na działce nr 577 w Parkoszowicach – w wyniku wykonanych w marcu 2015 r. robót wiertniczych i przeprowadzenia pompowania pomiarowego stwierdzono wydajność ujęcia poniżej oczekiwań oraz ponadnormatywną zawartość żelaza i manganu, w związku z czym podjęto decyzję o poszukiwaniu innego miejsca w celu wykonania odwiertu;
- wybudowania własnego ujęcia wód podziemnych na działkach nr 998, 999 i 1000 w Rudnikach – uzyskano projekt robót geologicznych na wykonanie otworu badawczego pilotowego i badawczo-hydrogeologicznego, który został zatwierdzony przez Marszałka Województwa Śląskiego 12 listopada 2015 r. Z uwagi na brak środków finansowych na realizację zadania (627,2 tys. zł na wykonanie otworu pilotowego i 1.121,8 tys. zł na wykonanie otworu studziennego), budowa ujęcia wody nie została zrealizowana.

W związku z powyższym, w celu zapewnienia wody o odpowiedniej jakości, zawarto umowę z Rejonowym Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zawierciu na hurtowy zakup wody, a z dniem 30 czerwca 2015 r. wyłączono z eksploatacji studnię nr 4 w Parkoszowicach. W drugiej połowie 2015 r. płukano sieć wodociagową zakupioną wodą, w celu usunięcia osadów, które mogły zawierać w swoim składzie pozostałości związków ołowiu.

Sprawozdania z efektywności przeprowadzonych działań naprawczych, o których mowa w § 24 ust. 1 i § 26 rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2007 r., przekazano odpowiednio PPIS i PWIS pismami z dnia 22 września 2014 r. i 11 kwietnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli, str. 370, 430-454, 518-520)

W okresie objętym kontrolą w Gminie wystąpiły poniższe przypadki przekroczenia dopuszczalnych³¹ wartości parametrów jakości wody.

a) W dniu 14 lipca 2015 r. Rada Solecka miejscowości Morsko przekazała Wójtowi (w ramach skargi) informację o jakości wody, sporządzoną 30 czerwca 2015 r. przez

²⁹ Od ok. 40 lat woda z tego ujęcia charakteryzowała się zbliżoną jakością, w tym zawartością ołowiu, przy czym w 2006 r. i 2013 r. obniżeniu uległy normy zawartości ołowiu (odpowiednio z 50 µg/l do 25 µg/l i z 25 µg/l do 10 µg/l), w związku z czym woda przestała spełniać wymogi.

³⁰ Zwany dalej „PWIS”.

³¹ Z uwzględnieniem zgody PPIS na dopuszczalne stężenie ołowiu 50 µg/l.

Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Katowicach, z której wynikało, że w próbkę wody pobranej przy ul. Turystycznej w Morsku stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych wartości parametrów mętności i żelaza oraz wysoką wartość barwy. Zlecone przez Zakład badanie próbek pobranych 20 lipca 2015 r. na ul. Turystycznej 33 potwierdziły ponadnormatywny poziom parametrów mętności i żelaza, a na ul. Turystycznej 21 nie wykazały przekroczenia dopuszczalnych wartości tych parametrów. Ponadto, w dniu 27 lipca 2015 r. PPIS poinformował Urząd o przeprowadzeniu (w związku z interwencją Rady Sołeckiej Morska) badania trzech próbek pobranych 21 lipca 2015 r. przy ul. Turystycznej 12, 33 i 37, które wykazało nieakceptowalny zapach, a w przypadku drugiej z ww. próbek – również ponadnormatywną mętność i zawartość żelaza.

Pismem z dnia 29 lipca 2015 r. Wójt poinformował PPIS, że przekroczenie dopuszczalnych wartości ww. parametrów wynika „...z wtórnego zanieczyszczenia wody w sieci wodociągowej wykonanej w latach 70-tych XX wieku z rur stalowych (obecnie mocno skorodowanych) oraz faktu niewielkiego rozbioru wody w okresach jesień, zima i wiosna. Z uwagi na mocno skorodowane rury oraz długie zaleganie wody w końcówce sieci w ul. Turystycznej takie zjawiska okresowo się nasilają...”. Wójt poinformował również, że aby wymienić zalegającą wodę i usunąć tworzące się w rurach osady, pracownicy Zakładu przepłukiwali końcówki sieci.

(dowód: akta kontroli, str. 495-509, 628-629)

b) W dniu 24 września 2015 r. PPIS poinformował Wójta m.in. o przekroczeniu o 4 µg/l dopuszczalnej zawartości ołowiu w wodzie (określonej w decyzji PWIS z dnia 27 marca 2015 r. o wyrażeniu zgody na odstępstwo, tj. 50 µg/l), pobranej ze studzienki wodociągowej we Włodowicach przy ul. Zawierckiej. Na zlecenie Zakładu, w dniu 24 września 2015 r. została pobrana z tego miejsca próbka wody, a w dniu 29 września 2015 r. sporządzono sprawozdanie z badań, które wykazało w normie wartość parametru ołowiu (9,3 µg/l). O podjętych działaniach niezwłocznie Zakład niezwłocznie poinformował PPIS.

(dowód: akta kontroli, str. 622-625)

c) W wyniku zleconych przez Zakład badań (przeprowadzonych w dniach od 16 do 19 września 2016 r.) próbki pobranej z ujęcia wody w Zdowie, stwierdzono występowanie z nieznanymi przyczyn bakterii z grupy coli. W dniu 20 września 2016 r. poinformowano o tym PPIS, który w tym samym dniu, stosownie do § 17 ust. 1 i 5 rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2015 r., wydał orzeczenie o jakości wody oraz komunikat o nieprzydatności do spożycia przez ludzi wody pochodzącej z tego ujęcia i z zaopatrywanej przez nie sieci wodociągowej, jak również zawiadomił o tym Wójta. Komunikat ten został zamieszczony na stronie internetowej³² oraz rozplakatowany wraz z informacją o zakazie spożywania wody z ujęcia w Zdowie oraz o czasie dostarczania beczkowitzem wody przydatnej do spożycia. Komunikat ten zawierał informacje o: przekroczeniu dopuszczalnej wartości parametru mikrobiologicznego, braku przydatności wody do spożycia (również po przegotowaniu) oraz grupach odbiorców, którzy winni zachować szczególną ostrożność, tj. elementy określone w § 23 ust. 2 pkt 1, 3 i 6 rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2015 r.

Wójt, zgodnie z § 17 ust. 6 rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2015 r., niezwłocznie (pismo z 21 września 2016 r.) poinformował PPIS o podjętych działaniach naprawczych, które polegały na dezynfekcji ujęcia wody i sieci

³² http://www.psse-zawiercie.internetdsl.pl/pages/aktualnosci/news_91/Komunikat_dot_jakosci_wody_Zdow.pdf.

wodociągowej, a także płukaniu tej sieci, do czasu uzyskania wyników badań niewykazujących przekroczeń dopuszczalnych wartości parametrów jakości wody. Wójt poinformował również o sposobie rozpowszechnienia komunikatu PPIS, zapewnieniu mieszkańcom wody o odpowiedniej jakości oraz pobraniu kolejnych próbek wody do badań. Ich wyniki, które zostały przekazane przez Zakład do PPIS, stwierdzały brak bakterii gupy coli. W związku z powyższym PPIS przesłał Wójtowi komunikat z dnia 22 września 2016 r. o przydatności do spożycia wody z ujęcia w Zdowie oraz z zaopatrywanej przez nie sieci wodociągowej.

(dowód: akta kontroli, str. 414-428)

Stosownie do § 20 ust. 1 rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2007 r. i § 23 ust. 1 rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2015 r., w latach 2015–2017 (I kwartał) konsumenci wody byli na bieżąco informowani o jakości wody wodociągowej poprzez publikację na stronie internetowej³³: sprawozdań z badań przeprowadzonych w tym zakresie (odpowiednio 111, 112 i pięć), decyzji właściwych organów o wyrażeniu zgody na odstępstwo od dopuszczalnej wartości stężenia ołowiu oraz ocen jakości wody wydanych przez PPIS. W wyniku badania 10 losowo wybranych sprawozdań z badań jakości wody ustalono, że były one opublikowane w dniu ich wpływu do Urzędu. Zakres i sposób przekazywania konsumentom informacji w przypadku pojawienia się potencjalnego zagrożenia dla ich zdrowia opisano powyżej w pkt c.

(dowód: akta kontroli, str. 471-476)

Wójt, w ramach informowania mieszkańców Gminy o jakości wody, przedstawił również informację, o której mowa w § 24 ust. 1 rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2015 r., sporządzoną 15 grudnia 2015 r. i 17 stycznia 2017 r. odpowiednio za 2015 r. i 2016 r.

(dowód: akta kontroli, str. 574-577)

W sprawie napotykanym problemów związanych z realizacją zadania zbiorowego zaopatrzenia w wodę Wójt wyjaśnił: *„Główne problemy dotyczyły dużego zakresu działań naprawczych, związanych z wymianami zużytych technicznie wodociągów z lat 70-80 XX wieku. Wymagają one ogromnych środków finansowych, na które Gminę samodzielnie nie stać”*.

W sprawie działań w celu poprawy jakości ujmowanej wody, poprawy efektywności procesu jej uzdatniania lub zwiększenia wydajności stacji uzdatniania Wójt wyjaśnił: *„Woda ujmowana z naszych ujęć głębinowych nie wymaga uzdatniania, ponieważ spełnia wymogi, co potwierdzone jest w corocznych sprawozdaniach PSS-E w Zawierciu”*. Odnośnie wody uzyskiwanej do 30 czerwca 2015 r. z ujęcia w Parkoszowicach (studnia nr 4), Wójt wyjaśnił: *„Nie istnieje żadna znana metoda wytrącenia ołowiu z wody jakąkolwiek formą uzdatniania. Istnieje metoda wytrącenia ołowiu metodą odwróconej osmozy, ale dotyczy to niewielkiej ilości wody, do kilkudziesięciu litrów/dobę. Nasza produkcja to rząd 700–1200 m³/dobę. Stąd zapadła decyzja o wyłączeniu z użytkowania studni nr 130(4) z dniem 30.06.2015 r. i zakup wody od RPWiK Zawiercie od dnia 01.07.2015 r.”*

W sprawie działań adresowanych do odbiorców wody wodociągowej, mających na celu utrzymanie dobrej jakości wody wodociągowej na wypływie z zaworu czerpalnego u odbiorcy, poprzez dbałość o stan techniczny i właściwą eksploatację wewnętrznych instalacji wodociągowych, Wójt wyjaśnił, że nie posiada uprawnień, żeby wpływać na stan techniczny przyłączy czy instalacji wewnętrznych. Podał

³³ http://www.bip.wlodowice.pl/kategorie/komunalny_zaklad_budzetowy_we_wlodowicach_109.

również, że w rozmowach indywidualnych informuje się odbiorców usług o konieczności prawidłowego dbania o stan techniczny będących w ich posiadaniu instalacji, jednakże w odpowiedzi wskazują oni na brak środków finansowych na naprawy czy wymiany tych instalacji.

(dowód: akta kontroli, str. 408-413, 556, 558)

Plan zarządzania kryzysowego Gminy z 30 września 2016 r. poruszał m.in. kwestie zapotrzebowania wody w warunkach normalnych i w okresie ograniczonych dostaw oraz zawierał zestawienie publicznych urządzeń zaopatrzenia w wodę i ich charakterystykę techniczną, jak również opis przysposobienia tych urządzeń do pracy w warunkach specjalnych (wcześniej nie opracowano takiego planu, co opisano poniżej w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*). W okresie objętym kontrolą sprawy związane z zarządzaniem kryzysowym prowadził Inspektor ds. Obrony Cywilnej, zatrudniony w Referacie Spraw Obywatelskich Urzędu.

(dowód: akta kontroli, str. 477-494)

3.3. W sprawie efektów współpracy z innymi urzędami i organami w zakresie zapewnienia nieprzerwanych dostaw wody o odpowiedniej jakości dla mieszkańców Wójt wyjaśnił, że „*Gmina [...] pozyskuje informacje o możliwościach ubiegania się o dofinansowanie zadań, w tym w zakresie gospodarki wodnej, od takich instytucji jak: Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego w Katowicach, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach, Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*”. Jak dalej wyjaśnił Wójt, w wyniku tej współpracy uzyskano dofinansowanie realizacji trzech zadań³⁴ i uzyskano efekty ekologiczne w postaci stworzenia możliwości dostawy wody do picia o odpowiedniej jakości oraz zmniejszenia strat wody.

(dowód: akta kontroli, str. 408-413)

W okresie objętym kontrolą do Urzędu wpłynęły dwie skargi na jakość wody.

a) W lipcu 2015 r. Rada Sołecka miejscowości Morsko złożyła skargę na działalność Wójta w związku ze złą jakością wody wodociągowej przy ul. Turystycznej (co opisano powyżej w pkt 3.2.). Przewodniczący Rady Gminy poinformował Radę Sołecką Morska m.in. o działaniach podejmowanych w zakresie planowanej budowy sieci wodociągowej w Morsku.

(dowód: akta kontroli, str. 495-509)

b) W lutym 2016 r. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Katowicach przekazała Radzie Gminy skargę mieszkanki Gminy na działalność Wójta, w której podnoszono następujące zarzuty: zaopatrywanie od lat siedmiu wsi (Parkoszowice, Morska, Włodowice, Góry Włodowskiej, Rudnik, Skalki i Kopanin) w wodę ze studni w Parkoszowicach (nr 4), zawierającą ołów i ukrywanie tego faktu przed mieszkańcami; dodawanie do wody kupowanej od Rejonowego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zawierciu wody ze studni w Parkoszowicach, pomimo wyłączenia jej z eksploatacji (z dniem 30 czerwca 2015 r.); brak działań w celu zapewnienia mieszkańcom wody odpowiedniej jakości (takich jak budowa

³⁴ 1) Budowa wodociągu w ul. Myszkowskiej, ul. Polnej, ul. Ogrodowej, ul. Ciasnej w Górze Włodowskiej i budowa wodociągu Parkoszowice – Morsko oraz w ul. Turystycznej, ul. Jurajskiej, ul. Włodowskiej, ul. Zamkowej w Morsku wraz z przepięciem istniejących przyłączy (wartość zadania 2.336,5 tys. zł, w tym pożyczka WFOŚiGW 377,8 tys. zł, środki PROW 1.752,4 tys. zł).

2) Budowa wodociągu w ul. Dolnej we Włodowicach (wartość zadania 366,8 tys. zł).

3) Budowa wodociągu w Górze Włodowskiej w ul. Poprzecznej wraz z przepięciem istniejących przyłączy (wartość zadania 129,4 tys. zł, pożyczka WFOŚiGW 108,00 tys. zł).

studni). W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego poczyniono następujące ustalenia, o których poinformowano skarżącą:

- wyniki badania wody oraz oceny stanu sanitarnego wody wydane przez PPIS były publikowane na stronie internetowej Gminy;
- dostarczana woda charakteryzowała się zbliżoną jakością, w tym zawartością ołowiu, jak podczas ostatnich 30–40 lat, przy czym w 2006 r. i 2013 r. obniżeniu uległy normy zawartości ołowiu (odpowiednio z 50 µg/l do 25 µg/l i z 25 µg/l do 10 µg/l), w związku z czym woda przestała spełniać wymogi;
- w latach 2008–2012, w celu obniżenia ponadnormatywnego poziomu ołowiu w wodzie (spowodowanego sąsiedztwem złóż rudy ołowiu), przepompowywano wodę w studni, co przynosiło wówczas efekty;
- po 2012 r. działania te nie przynosiły już takich efektów i w rezultacie wystąpiono z wnioskiem o zgodę na odstępstwo od dopuszczalnych wartości stężeń ołowiu dla studni nr 4 w Parkoszowicach, którą wydano w formie decyzji na okres do 31 marca 2015 r., a następnie (po kolejnym wniosku) – na okres od 1 kwietnia 2015 r. do 1 października 2016 r.;
- podejmowane działania naprawcze zmierzały do pozyskania nowego ujęcia wody (co opisano powyższej w pkt 3.2.), a następnie, od 1 lipca 2015 r., zapewniono wodę o odpowiedniej jakości poprzez jej zakup od Rejonowego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zawierciu;
- studnia nr 4 w Parkoszowicach nie jest eksploatowana, co potwierdzili pracownicy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Zawierciu podczas kontroli przeprowadzonej w dniu 1 marca 2016 r. przy udziale skarżącej i jej męża oraz pracowników Komunalnego Zakładu Budżetowego we Włodowicach.

(dowód: akta kontroli, str. 510- 533)

W okresie objętym kontrolą Komisja Rewizyjna Rady Gminy przeprowadziła (23 listopada 2015 r.) kontrolę w zakresie rozliczenia dotacji celowych i przedmiotowych udzielonych Komunalnemu Zakładowi Budżetowemu we Włodowicach na dzień 20 listopada 2015 r. oraz (16 lutego 2017 r.) kontrolę stanu ujęć wody na terenie Gminy (nie stwierdzono nieprawidłowości). Ponadto, na posiedzeniach Komisji Rewizyjnej zajmowano się m.in: awaryjnością wodociągu w Górze Włodowskiej, planami inwestycyjnymi w zakresie zaopatrzenia ludności w wodę, powyższymi skargami dotyczącymi złej jakości wody, analizą podjętych działań mających na celu budowę ujęcia wody.

(dowód: akta kontroli, str. 156-197, 534-538)

Zezwolenie na wykonywanie zadań w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzanie ścieków uzyskał jeden podmiot – Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Zawierciu.

(dowód: akta kontroli, str. 539-546)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W ramach nadzoru sprawowanego nad Zakładem, nie zapewniono by jednostka ta, w sytuacji występowania okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody (awarii), niezwłocznie informowała Wójta o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych, do czego zobowiązywał § 4 pkt. 6 lit. b w zw. z pkt 1 lit. c rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2007 r. i § 5 pkt. 7 lit. b w zw. z pkt 1 lit. c rozporządzenia w sprawie jakości wody z 2015 r.

Wójt wyjaśnił, że Zakład informował o działaniach naprawczych na spotkaniach, naradach, komisjach i sesjach Rady Gminy.

(dowód: akta kontroli, str. 201, 204)

Zdaniem NIK, ten sposób informowania Wójta, w sytuacji występowania okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody (awarii), nie spełniał wymogu niezwłoczności, określonego w ww. przepisach.

2. Plan zarządzania kryzysowego Gminy opracowany został dopiero 30 września 2016 r., w sytuacji gdy zmiana ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym³⁵, wprowadzająca plany zarządzania kryzysowego, nastąpiła z dniem 19 września 2009 r. Zgodnie z art. 19 ust. 2 pkt 2 lit. b ww. ustawy, opracowywanie i przedkładanie staroście do zatwierdzenia gminnego planu zarządzania kryzysowego należy do zadań wójta, burmistrza, prezydenta miasta.

Wójt wyjaśnił, że było to spowodowane problemami kadrowymi, zwiększonymi obowiązkami pracowników w Referacie Spraw Obywatelskich i Urzędzie Stanu Cywilnego (związanymi z wdrażaniem nowego systemu rejestracji stanu cywilnego) oraz obszernym zakresem planu zarządzania kryzysowego.

NIK zwraca uwagę, że od powyższej zmiany ustawy o zarządzaniu kryzysowym do dnia sporządzenia planu zarządzania kryzysowego Gminy upłynęło ponad siedem lat.

(dowód: akta kontroli str. 477-494, 549, 552)

Ocena częściowa

W ramach nadzoru sprawowanego nad Zakładem nie zapewniono wypełniania przez tę jednostkę obowiązku niezwłocznego informowania Wójta o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych, w sytuacji wystąpienia okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody (awarii). W sytuacji niespełniania wymogów jakości wody pobieranej z jednego ujęcia, uzyskano zgodę właściwych organów na odstępstwo, podejmując jednocześnie działania naprawcze. Na bieżąco realizowano obowiązki informacyjne wobec konsumentów wody.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁶, wnosi o podjęcie, w ramach sprawowanego nadzoru, działań zapewniających:

- 1. Opracowanie przez Zakład wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych, w sytuacji planowania przez tę jednostkę budowy takich urządzeń.**
- 2. Wykazywanie przez Zakład we wnioskach taryfowych kwot kosztów poniesionych w roku obrachunkowym poprzedzającym wprowadzenie nowych taryf, w celu umożliwienia weryfikacji tych kosztów pod względem celowości ich ponoszenia.**

³⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 209, zwanej dalej „ustawą o zarządzaniu kryzysowym”.

³⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 524, zwanej dalej „ustawą o NIK”.

3. **Niezwłoczne informowanie Wójta o podjętych i zaplanowanych działaniach naprawczych, w sytuacji wystąpienia okoliczności mogących spowodować zmianę jakości wody (awarii).**

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

Katowice, dnia 25 sierpnia 2017 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontroler nadzorujący
Monika Kopczyk
Doradca ekonomiczny**

.....